

Kap 42 : Prins Oscar Bernadotte (1859-1953) – ”Läsarprinsen”.

Den 8 juli 1859 blev prins Oscar (II) kronprins. Hans äldste son Gustaf, född 1858, var 2:a i tronföljden. Den 15 november 1859 föddes sonen prins Oscar Carl August, hertig av Gotland, som 3:a i tronföljden. De två brödernas liv var i början snudd på identiskt. Eftersom Oscar i motsats till Gustaf föddes som arvprins fick han salut 42 skott. Båda gick fram till ht 1869 i slottsskola och därefter i Beskowska skolan. Oscar hade svårigheter med stavningen vilket han skyllde på den av guvernanten använda ”ljudmetoden”. Oscar var den livligare av de två och utmärkte sig tidigt för att vilja styra och ställa.¹ 1873-74 var han extrakadett på Sjökrigsskolan. Under gymnasietiden 1875-79 var han ordinarie kadett men följde en anpassad studieplan. Han läste navigation och artillerilära på Sjökrigsskolan Wallingatan 26 och deltog i deras gymnastik. De övriga ämnena läste han tillsammans med Gustaf på prinsskolan. Den 21 maj 1879 tog han studentexamen och den 14 november samma år sjöofficersexamen.

Det finns tre längre biografier (Jansson 1948; Jövinger 1949; Dahlberg 1953), några kortbiografier (Almén 1893: ss.326 -330; Mannström 1922; Swahn 1930: ss. 255-272; Lundebeck 1955: ss. 140-144; Elgklou 1978: ss. 136-140; Ohlmarks 1980: ss. 122-123; Sehlstedt 1981: ss. 66-102; Skott 1996: ss. 327-336; Erickson 1999; Sundberg 2004: ss. 237-238; Lindqvist 2010: ss. 76-78; Norlin 2015: ss. 157-162) och en minnesbok (Bengtson & Cedergren red. 1953). Av Oscars egen hand finns ett antal predikningar, föredrag och minnesbilder (Bernadotte 1939). Oscar hade ett privatarkiv med dagböcker och privatbrev. Dessa finns i Bernadottearkivet men är inte tillgängliga förrän 2035. Eftersom han hade för vana att riva sönder sina inkommande brev finns lite därutöver.

*

Som kadett deltog Oscar somrarna i sjöexpeditioner med korvetterna Balder (1873), Thor (1874), Norrköping (1875-77) & Saga (1878). Befälen rapporterade till hans mor hur han skötte sig. Det framgick att Oscar under första resan på Balder misskötte sin hygien & bet på naglarna men att kadettofficerarna inte vågade tillrättvisa honom. På en fråga från kaptenen hur han trivdes på sjön svarade han att han nog föredrog landbacken. Han hade privilegier som att inte behöva skura sin koj eller borsta skorna och han åt med officerarna. Det som framförallt förvånade dem – Oscar var bara 13 år – var hans världsvana:

Prinsens omdöme och sätt att föra sig bland fremmande menniskor är lindrigast sagt ovanligt. Genom telegram känner Eders Majestät att Prins Oscar var inbjuden till middag hos Hans Majestät Konungen af Portugal. På samma middag fick jag å Prinsens vägnar genom Ministern uppbära de mest smickrande omdömen för Prinsens sätt att föra sig. Enkel, värdig och vänlig men utan tafatthet, tror jag i få ord äro rätta beskrifningen på Prinsens sätt att vara. Jag har naturligtvis ej underrättat Prinsen härom emedan jag ansåg det öfverflödigt att Han fick veta af något smicker. Prinsen reder sig temligen bra med Tyska språket.²

Efteråt fick fadern kritik för dessa sonens privilegier och de drogs in. Senare kadettresor sov han i hängmatta i samma logement som de andra kadetterna och åt samma mat: ”På morgonen

¹ Svedelius 1938: ss. 49-50.

² Bengtsson & Cedergren 1953: s. 62.

te, bröd och smör, kl. 12 bröd, soppa och fisk, ibland sill och potatis, på kvällen te, bröd och ibland gröt. Smör vankades ingalunda till varje mål.”³

Den 6 maj – 16 september 1876 var han på långresa till Amerika med korvetten Norrköping där han och kadetterna den 4 juli firade 100-årsjubileet av självständighetsförklaringen och besökte världsutställningen i Philadelphia.⁴ Oscar närvarade vid invigningen tillsammans med sin släkting Peter II, kejsare av Brasilien. Vid tillfället överlämnade denne ett syskonarv från sin mor till Oscars farmor – 15 stora lårar silverföremål. Några dagar senare besökte Oscar New York. Den amerikanska skjutjärnsjournalistiken var ännu i sin linda varför Oscar slapp intervjuas. New Yorks svensk-amerikaner, ett tusental, bildade ett fackeltåg utanför hotellet, höll tal och sjöng svenska sånger. Oscar tackade dem från balkongen. Han gjorde ett studiebesök på militärakademien West Point och besåg Niagarafallen m fl platser. Efter hemkomsten konfirmerades han och brodern Carl den 1 december av ärkebiskop Sundberg & biskop Bring. Det var en enkel affär. Eftersom modern var sjuk ägde den rum i ett härför iordningställt rum på slottet.

1880-1885 varvade Oscar en civil utbildning med en militärpraktik: Efter sjöofficersexamen tillbringade han några månader i Nice & Paris för bl a språkstudier. Sommaren 1880 var han på korvetten Eugénie och oktober 1880 – maj 1881 följde han med ångfregatten Vanadis på en expedition till Medelhavet. Resan innebar representation, bl a för italienska kungahuset, och han hade för första gången en egen adjutant. Julen tillbringade de i Alexandria. Oscar turistade bland pyramiderna. Ht 1881 – ht 1882 studerade han och brodern Carl på Uppsala universitet (=lyssnade på föreläsningar): Statskunskap för Oscar Alin, filosofins historia för professor Carl Gustaf Malmström, svensk historia & litteraturhistoria för professor Carl Rupert Nyblom, nyare tidens svenska historia för docent Claes Annerstedt & högre matematik och fysik för professor Herman Daug. Utbytet varierade. Malmström var ingen bra föreläsare och Oscar var inte så road av filosofi. Daus inställning att man med matematik kunde bevisa allt – även vem som skrivit ett skaldestycke – tilltalade däremot Oscar och var efteråt en av hans favorithistorier. Oscar & Carl följde delvis olika föreläsningar men hade en gemensam guvernör landshövdingen Gunnar Wennberg (1817-1901) och två ordonnansofficerare som turades om: Ernst von Krusenstjerna (1846-1931; armén) & Nils Gustaf Sundström (1846-1931; flottan). Oscar var ingen bra sångare men deltog i Allmänna sången som åhörare. Han tog sånglektioner men avråddes av läraren att fortsätta med dem. (Detta med hans dåliga sångröst kan dock vara en förväxling med brodern Carl.) Ytterligare nöjen var sexor, dagliga ridturer & skridsko. Vt 1883 skrevs han in på Kristiania universitet där han handledes av professorerna i teologi Gisle Johnson & statsvetenskap m m Yngve Nielsen. Nielsen gjorde hembesök: ”Vid 12-tiden varje dag kom jag in i prinsens salong och föredrog, vad jag där hade att säga, och under dessa lektioner var också drottningen närvarande. Sedan blev det dessutom bestämt, att jag efter taffeln, de dagar, då ingen gäst var bjuden till denna, skulle hålla ett föredrag över Norges historia under 1800-talet, i en timmes tid.”⁵ Sommaren 1883 fick han sitt första självständiga kommando på den norska kanonbåten Vidar. Hötterminen fortsatte studierna. De omfattade norsk historia, geografi, statsrätt, nationalekonomi, ”havets fysik” (=meteorologi) och engelska. Efteråt hade han ytterligare norsk tjänst. Först på ett rekrytkompani i Horten, sedan på linjeskeppet Desideria.

Den 5 december 1883 – 9 maj 1885 deltog han i ångfregatten Vanadis världsomsegling: Karlskrona-Portugal-Brasilien-Chile-Peru-Marquesaöarna-Paumotuöarna-Tahiti-Honolulu-

³ Jövinger 1949: s. 9.

⁴ Tucker 1876: ss. 52-60; Bengtsson & Cedergren red. 1953: ss. 32-37.

⁵ Hadenius & Nevéus 1960: ss. 243-244. [Yngve Nielsen. Anteckningar, 1883-02-18.]

Marshallöarna-Japan-Hongkong-Filipinerna-Thailand-Sri Lanka-Indien-Suezkanalen-Egypten-Gibraltar-Karlskrona-Stockholm. Under resan förde Oscar dagbok och publicerade en reseskildring.⁶ Ytterligare skildringar finnes.⁷

Som förstagångsekvatoriant blev Oscar tvålad, klippt, rakad och bestruken med limfärg. På en ögonkatarrr slapp han dock att dränkas i ett segel med saltvatten. Han hade Sundström med sig som adjutant, hjälpreda & rådgivare, representerade i hamnarna och turistade. Eftersom hamnbesöken var upp till fem veckor hann han med åtskilligt. En av sysselsättningarna var inköp av kuriosa – mattor, bronser, porslin, etc – s k ”grunkjakt”. (Efter hemkomsten möblerade han upp en fantasifull ”orientalisk salong” med fynden som fick beses av allmänheten.) Det finns ingen information om Oscars förhållande till kvinnor denna tid men på Tahiti blev han i alla fall kysst. Oscars officiella ställning under resan löpte berg- och dalbana. Till sjöss – fram till Calcutta – var han vanlig officer. I land var han Sveriges högste representant och rundresans *raison d'être*. Han hade svårt att vänja sig vid svängningarna. Efter att i Thailand ha överlämnat storkorset av S:t Olofsorden till kung Chulalongkorn skrev han i dagboken: ”Det var ganska löjligt, att ena ögonblicket vara officer för att det nästa vara öfver chefen och bestämma om allt.” I Calcutta utnämndes han till kapten och slapp vaktjänstgöringen. Där anslöt sig hans bror Carl och de firade julen och turistade tillsammans. I Kairo tillstötte även brodern Eugen.

Efter hemkomsten hade Oscar problem med hälsan: Nervvärk på en varbildning i käkbenet, lungkatarrr & en medfödd hjärtförstoring. Värken och lungkatarren behandlades av läkare. Månadsskiftet september/oktober var han i Amsterdam för en behandling av sina hjärtbesvär av en massör. Efter en vecka anlände svägerskan Victoria ledsagad av sin hovdam Ebba Munck av Fulkila (1858-1946). Deras konfliktfyllda väg till äktenskapet skildras i ett separat kapitel

*

Till julen 1890 hade konflikterna kring äktenskapet hunnit lägga sig. 1892 erbjöd sig Victoria honom att stå fadder för ett av barnen. Oscar & Ebba drog sig undan det mondäna sällskapslivet, levde enkelt och tidningarna slutade skriva om dem. 1888-92 var de bosatta i Karlskrona. Oscar var först chef för Skeppsgossekåren inklusive övningsfartygen Falken, Gladan & Snappopp. ”När prinsen en gång på äldre dagar berättade om sin tjänstgöring vid Skeppsgossekåren, framhöll han, att han aldrig klått en skeppsgosse mer än en gång, då han örfilade upp en pojke därför att han uppenbart stått och talat osanning för honom i samband med ett förhör om pennalism, som prinsen hade anledning misstänka och som han energiskt bekämpade. Örfilar var förbjudna då som nu, men de andra var förtjusta över detta utslag av temperament.”⁸

1890 fick han kommandot över korvetten Freja med vilken han vintern 1890/91 genomförde en sju månaders kryssning i Medelhavet. Hans livligaste minnen var från mars 1891 utanför Gibraltar där ångfartyget Utopia lastat med Amerikaemigranter – huvudsakligen italienare & ungrare – förläste i en storm och en mängd personer drunknade.⁹ Freja var hans sista sjökommando. Vintern 1891/92 var han på intendenturavdelningen som hamnbefäl över det nybyggda pansarfartyget Göta. Hösten 1892 flyttade familjen tillbaka till Stockholm. Han utnämndes till kommandör i flottan. Därefter var det stabstjänstgöring. 1896-1897 var han

⁶ prins Oscar m.fl. 1886.

⁷ Natt och Dag m.fl. 1887; prins Carl 1931: ss. 221-338; Jansson 1948: ss. 51-104; Bengtsson & Cedergren red. 1953: ss. 38-60; Dahlberg 1953: ss. 15-28; Erikson 2021.

⁸ Jövinger 1949: s. 11.

⁹ Bernadotte 1939: ss. 191-198.

chef för flottans optiska signalsystem. Den 14 maj 1897 utnämndes han till konteramiral i kustflottan. Den 27 november 1903, vid 44 års ålder, utnämndes han till vice amiral i flottans reserv och lämnade aktiv tjänst.

* * *

Eftersom Oscar senare hälften av sitt liv gjorde karriär inom religiösa organisationer har det skrivits ganska mycket om hans kristna tro. Hans konfirmation tycks inte ha gjort något större intryck på honom men han lovade vid tillfället sin mor att varje dag läsa ett stycke ur bibeln vilket han också gjorde. De långa fartygsresorna gav honom gott om tid för läsning och grubblerier. 1881 besökte han Jerusalem och de heliga platserna. 1885 besökte han Massua i nuvarande Eritrea där han träffade Evangeliska fosterlandsstiftelsens missionärer. Under vistelsen i Amsterdam samma år besökte han gudstjänsterna i den norska sjömanskyrkan där han skall ha kommit till ”frälsningsvisshet”. Begreppet är inte helt solklart men det rör sig om ”barnatro”, en obetingad övertygelse om Guds existens och en insikt om hans allmakt, en intellektuell övertygelse grundad på bibeln snarare än en känslomässig upplevelse av hans närhet, en förståelse för att frälsning sker genom Guds nåd och inte som en belöning för goda gärningar.¹⁰ Som läsare var Oscar ointresserad av teologiska spetsfundigheter och blev en förgrundsgestalt inom ekumeniska kretsar. Senare omdömen har dock varit att Oscars kristna tro var militäriskt kärv i överkant och från en annan tid även om det var berömligt att ”han hållit färgen”.

Oscars religion har spårats till både hans faster Eugenie, hans mor drottning Sofia & hans kristendomslärare Gustaf Beskow. Det finns även en uppgift om att Ebba Munck hade något med hans omvändelse att göra genom att hon några månader tidigare under sin Englandsvistelse bodde hos drottning Sofias väninna lady Mary Cairns (1833-1919; f. McNeille) i hennes residens Bournemouth och där fått ”ett andligt genombrott”¹¹.

1886 slöt han sig till ett sällskap med likasinnade officerare som brukade samlas hemma hos varandra för bibelsamtal under informella former. Han gick också på Gustaf Beskows predikningar i Blasieholmskyrkan och på hans bibelförklaringar. Oscar omdöme om Beskow var (och det har tolkats som en självkaraktistik):

Han hade kanske icke lysande gåvor, men han var, vad psalmisten kallar, ”en Guds högra hand” ... villig att redligt utföra sin Herres befallningar och det var guld i botten på karaktären ... Glädje och friskhet var grundtonen i Gustaf Beskows väsen och detta satte sin prägel på hans undervisning ... Pastor Beskow gav sina lärjungar vad han gav sina åhörare i sina predikningar: kunskap i bibeln samt kärlek och förtroende till bibelordets sanning.¹²

1887 blev Oscar hedersledamot i Förbundet soldaternas vänner som sysslade med mission och att förbättra soldaternas levnadsförhållanden – framför allt stävja spritmissbruket och genom soldathemmen ge dem en meningsfull fritid.

*

¹⁰ Jansson 1948: s. 109 [Källa: prins Oscar.]

¹¹ Jansson 1948: s. 122-123.

¹² Jansson 1948: s. 272.

Under Karlskronatiden umgicks Oscar i stadens religiösa kretsar och engagerade sig i deras verksamhet. Han medverkade vid bildandet av Blekinge läns nykterhetssällskap och i konsekvensens namn avlade han själv ett nykterhetslöfte. Han blev lärare i Fischerströmska skolans söndagsskola – hans första erfarenhet som predikant – och styrelsemedlem både i det lokala KFUM och i ”Karlskrona sjömanshem”. Återkommen till Stockholm medverkade han från 1892 i Brummerska flickskolans söndagsskola, fram till 1907 under somrarna på Gotland i det närliggande Fridtorps barnhems söndagsskola och han besökte fram till 1916 en gång i veckan cellfångarna på Långholmen som lekmannapredikant. Erfarenheterna kom väl till pass när han skulle uppfostra sina egna barn. Oscar hade som far en realistisk syn på vad man kunde förvänta sig av ungdomar.

I egenskap av prins och affischnamn fick Oskar lokala och nationella styrelseuppdrag som innebar en mängd möten, föredrag, administration, inspektions- & missionsresor, personliga möten och representation. Som mötesordförande var Oscar ganska välvillig och lät dem som hade ordet tala till punkt. Kritik framfördes med humor och vänlighet utan att sära. Jövinger betonar att han alltid hade sin ståndpunkt klar på förhand: Kom det trots allt till konflikt följde han stadgarna, grundprinciperna eller Guds ord i den ordningen. Mantrat var att beslut aldrig skulle behöva rivas upp.¹³ Hans inflytande i övrigt är svårt att komma åt. Han var väl informerad även om detaljer. Jansson betonar hans stöd för att scoutrörelsen tidigt inkluderades i KFUM:s verksamhet och hans ekumeniska verksamhet.¹⁴

- 1892-1943 var han förbundsordförande i svenska KFUM och satt i den egenskapen i världsförbundets styrelse i Genève. Han ledde även KFUM:s Stockholmsavdelning. Tillsättningen av en ”okyrklig” ordförande – Oscar uppfattades närmast som pietist – vållade en del konflikter. Oscar hade faktiskt varit med på det konstituerande mötet 1888 och där tyckt att församlingen var väl ålderstigen för att vara KFUM och föreslagit en övre åldersgräns på 35 år men röstats ned.
- 1898-1949 ledde han de årliga s k Södertäljemötena. Fram till 1935 skötte han även i egenskap av sekreterare det organisatoriska, den första tiden även protokollet. Sammanträdena ägde rum i hans hem. Själva mötena var ekumeniska konferenser i samma anda som den Walesiska Keswickrörelsen. Antalet deltagare var cirka 700 och det var mycket föredrag. Dessa publicerades. Ett urval av Oscars föredrag finns i ”I evighetens förgårdar”.¹⁵
- 1897-1934 var han ordförande i Lapska missionens vänner och deltog även själv i missionsarbetet – som mest intensivt 1897-1904. Det finns flera skildringar av hans strapatser.¹⁶ Flera av de som deltagit i missionen emigrerade senare till Kanada varför Oscar något oväntat blev ett namn där också.¹⁷
- 1897-1911 var han ordförande i Svenska mongolmissionen. Något av ett misslyckande eftersom flera av dess missionärer blev dödade.
- 1898 blev han styrelsemedlem i Förbundet Soldaternas vänner, 1899 vice ordförande och 1918-1948 var han dess ordförande. 1918-1938 ledde han även Soldatförbundets Stockholmsavdelning.
- 1908-1947 var han ordförande i den svenska avdelningen av Evangeliska Alliansen (SEA) med motsvarande ekumeniska agenda som Södertäljemötena. Organisationen hade införts i Sverige 1853 men dött ut. Oscar återupplivade den med medlemmar han

¹³ Jövinger 1949: s. 19.

¹⁴ Jansson 1948: s. 239.

¹⁵ Bernadotte 1939.

¹⁶ Bernadotte 1939: ss. 199-206; Jansson 1948: ss. 172-190; Jövinger 1949: ss. 23-24; Bengtson & Cedergren red. 1953: ss. 76-79.

¹⁷ Erickson 1999.

själv valt ut. Oscars SEA förefaller ha dött med honom. Den nuvarande organisationen med samma namn har inget samband. Förutom ”nätverkandet” organiserade SEA varje nyår en Allmän Bönevecka.

- 1913 tog han över ”Drottning Sofias skyddshem för friviliga kvinnor”.
- Från 1919 satt han i styrelsen för Gustaf Beskows Blasieholmskyrka, från 1940 som hedersordförande.

Eftersom Victoria som drottning kom att stödja den ekumeniska rörelsen och örlogshemmen kan man anta att Oscar 1907 togs till nåder av hovet. Brorsonen Gustav följde hans exempel så långt som att han 1907 förklarade sig nykterist och 1925 satt ordförande för Ekumeniska världsmötet Life and Work i Stockholm. Helt rehabiliterad blev dock inte Oscar förrän efter Victorias död då han återigen syntes på fotografierna och det skrevs om honom och barnen i veckopressen. 1934 blev hans son Folke Bernadotte chef för prins Gustaf Adolfs hovstat och samma år i samband med hans 75-årsdag tilldelade honom brodern Gustaf V medaljen ”Illis quorum meruere labores” med gyllene kedja för hans arbete med KFUM-rörelsen.

Oscar hade det bra ekonomiskt ställt. Förutom amiralspensionen fick han arva både sin faster prinsessan Eugénie, Oscar II & drottning Sophia. Han och Ebba hade representationsvåning (Östermalmsgatan 39; ett fristående hus; nu rivet) och ett sommarresidens i medelstor 20-rumsstil (från 1889 Fridhem på Gotland, från 1907 Malmsjö nära Tumba). Det kunde behövas för familjen hade sju medlemmar, antalet tjänare var lika många, gäster och mötesdeltagare logerades i hemmet och det hölls mottagningar, föredrag och ”salongsmöten” med sång, föreläsningar och bibelbetraktelser för upp till 80 personer. En fördel för de organisationer som Oscar ledde var att han inte tog betalt för vare sig tjänster eller utlägg och gav stora donationer. Den mest kända av dessa är Fridhem på Gotland till KFUM.

Eftersom Oscar även efter sin abdikation omgavs med en viss vördnad – han fick t ex insistera på att bli kallad ”Prinsen” och inte ”Ers höghet” – är det svårt att efteråt komma honom riktigt in på livet. Han framstår på fotografierna som allvarstygnd men uppges både ha lekt med sina och andra barn, skrattat åt skämt och t o m skämtat själv. Som talare var Oscar knappast medryckande men han talade högt och tydligt och uttryckte sig begripligt och utan åthävor vilket uppskattades. Ett av hans få ihågkomna skämt handlade om en obekant talare med dålig talteknik. ”Jag har aldrig hört honom förr, och det gjorde jag förresten inte nu heller.” Han var noggrann med att inte komplicera budskapet. Missionsarbete gick ju ut på att både vinna proselyter och att uppmana dem att föra budskapet vidare, ”de två pilarna på bågen”. Oscar brukade säga att båda sakerna var viktiga men man måste skilja dem åt vilket han gjorde.

I umgänget hade han god användning för sin ”prinsträning”: Att få personerna att känna sig uppmärksammade och väl till mods genom att lyssna noggrant, inte dra växlar på sin rang och att komma ihåg personernas namn, krämpor och intressen. Hans opartiskhet väckte respekt. Han uttryckte sig aldrig nedsättande eller med överord om vem det vara månne. Eftersom det aldrig föll någon in att uppträda kamratligt, närgånget eller ta konflikt med honom var det lätt att hålla kunglig opartisk distans. Något särskilt traumatiskt förhållande till sin bakgrund verkar han inte ha haft. Oscar citerade gärna kollegan friherre Edvard Barnekovs favoritfras: ”Kan jag tjäna Gud genom att vara baron, vill jag göra det.”

Ett annat sätt att uttrycka sig om Oscar är att ambitionen att hålla sig väl med alla religiösa riktningar på en gång, med tiden suddade ut hans religiösa profil och det allmänkristliga engagemanget tog över. Han förvandlades till en av ungdomen uppskattad mysig gubbe och inventarium. Dottern Elsa: ”Ett säreget skimmer stod omkring hans gestalt. De mera trånga

synpunkter, som under tidiga skeden kunnat förmärkas, föll liksom av honom.” Oscars bibeltro var så stark att han 1942 under en allvarlig sjukdom bad kyrkoherde Alf Norbäck, predikant i Blasieholmskyrkan, att smörja hans panna med olja enligt Jakobsbrevet 5:14-15. ”Är någon av er sjuk skall han kalla till sig de äldste i församlingen, och de skall smörja honom med olja i Herrens namn och be böner över honom. Deras bön i tro skall rädda den sjuke, och Herren skall göra honom frisk. Och har han syndat skall han få förlåtelse.” Varpå Oscar av den eller annan anledning tillfrisknade. Det tycks ha rört sig om en återkommande nervvärk i ena ansiktshalvan, förmodligen en konsekvens av dålig tandhygien under jorden runt resan med Vanadis, och som behandlades av en massör.¹⁸

Det känns en smula märkligt att under Oscars tid unionen upplöstes och två världskrig utkämpades utan att det ens nämns i hans biografier eller minnen. Det enda jag hittat i den vägen är ett uttalande från 1942 om att ”tiden är ond”. Hans politik är terra incognita men han tycks åtminstone ha tyckt illa om kommunister. Han var även negativ mot den nya tidens friare syn på sexualitet som han tolkade som att synden bredde ut sig. Det väckte ett visst uppseende när han 1924 petitionerade regeringen om att lagstifta mot pornografi. Han var inte heller så förtjust i att KFUM:s scoutverksamhet blev viktigare än dess mission eller den allmänt självbelåtna stämningen inom frikyrkokretsarna. Man skulle samlas för ömsesidig hjälp, tröst & kritik, inte för att berömma varandra. Oscars religion var en stridens religion. Även rent bokstavligt eftersom han inte såg någon motsättning mellan att vara kristen och att föra krig.

Oscar var aktiv in i det sista men efter ett lårbensbrott 1947 hade han svårt att röra sig. Han dog den 4 oktober 1953. Yngsta dottern Elsa Cedergren gav honom ett gott om än något friserat eftermäle:

Att vår Far var en ovanlig man med en stark och storstilad karaktär, hade vi barn nog ganska tidigt på känn. Men hans gestalt har [med tiden] vuxit inför våra ögon ... Vår Far var bara en människa, men på honom kan i sanning tillämpas [ärkebiskop Nathan] Söderbloms ord:

Helgon äro de, som hava varit ett salt i världen och bidragit till att bevara den från förruttnelse.

Helgon äro de, som fullt ut låta det gudomliga ljuset lysa för sig och andra.

Helgon äro de människor, som i sitt väsen, i liv och gärningar visa, att Gud lever. De lysa genom tiderna. De lysa upp levnaden hos oss. Ty ljuset från dem återstrålar Guds makt och Jesu härlighet.¹⁹

¹⁸ Bengtson & Cedergren red. 1953: s. 141.

¹⁹ Bengtson & Cedergren red. 1953: ss. 180-184.